

Zpráva veřejné ochránkyně práv o činnosti za 4. čtvrtletí roku 2019

Podle § 24 odst. 1 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, informuji Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky o své činnosti.

A. Činnost ochránce v číslech	4
B. Veřejná správa	5
B.1 Dluh na pojistném na veřejné zdravotní pojištění (sp. zn. 1186/2019/VOP)	5
B.2 Poskytování informací více žadatelům (sp. zn. 676/2019/VOP)	5
B.3 Právo dítěte na kontakt s jeho poručníky (sp. zn. 5219/2018/VOP)	6
B.4 OSPOD poručníkem dítěte, dávky péčounské péče (sp. zn. 7712/2018/VOP)	6
B.5 Spravedlivá podpora v nezaměstnanosti i bez potvrzení zaměstnavatele (sp. zn.: 1578/2017/VOP)	7
B.6 Vrácení platby daně zaslané na nesprávný daňový účet (sp. zn. 185/2018/VOP) ..	7
B.7 Trvalý pobyt občanů žijících v zahraničí a místní poplatek (sp. zn. 6074/2019/VOP)	7
B.8 Dávky pomoci hmotné nouze nepodléhají exekuci (sp. zn. 3397/2018/VOP)	8
B.9 Neshody rodičů při přijímání do mateřské školy (sp. zn. 398/2019/VOP)	8
B.10 Výpočet místně obvyklého nájemného pro doplatek na bydlení (sp. zn.: 7005/2018/VOP)	9
B.11 Povinnost odsouzených předkládat průkaz zdravotní pojišťovny (sp. zn. 5653/2019/VOP)	9
B.12 Konference, kulaté stoly, školení, informační letáky	10
C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění	11
C.1 Systematické návštěvy a sledování vyhoštění	11
C.2 Ochranné léčení	11
C.3 Pomoc vládě s plánem opatření v reakci na zprávu CPT	11
C.4 Setkání ke sledování vyhoštění	12
C.5 Osvěta	12
C.6 Mezinárodní aktivity	12
D. Ochrana před diskriminací	13
D.1 Asistované jednání v případech podezření na diskriminaci člověka se zdravotním postižením (sp. zn. 2500/2019/VOP)	13
D.2 Průzkum veřejného mínění vylučující účast osob starších 75 let (sp. zn. 7689/2018/VOP)	13
D.3 Nejvyšší soud ve dvou případech potvrdil dřívější právní názor ochránkyně	14
D.4 Zásadní pracovní jednání	14
D.5 Osvěta	14
D.6 Konference, kulaté stoly a školení	15
E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením	16

E.1	Poslední zasedání poradního orgánu	16
E.2	Probíhající výzkumy	16
E.3	Spolupráce se členy Evropské sítě lidskoprávních mechanismů (ENNHRI)	17
E.4	Spolupráce s neziskovými organizacemi a lidmi s postižením	18
E.5	Konference, kulaté stoly a školení	18

A. Činnost ochránce v číslech

Ve 4. čtvrtletí 2019 jsme obdrželi celkem **1779** podnětů (o 111 méně než loni ve stejném období). Podíl podnětů v působnosti (**72,51 %**) stále mírně roste (v roce 2018 činil 68 %). Nejvíce podnětů se tradičně týkalo sociálního zabezpečení – zejména důchodů a dávek (343) a staveb (149).

Na nerovné zacházení si lidé stěžovali v **76** případech, z toho v **62** z důvodů zakázaných antidiskriminačním zákonem. V **11** případech jsme také poskytli informace a analýzy týkající se diskriminace mezinárodním subjektům či vnitrostátním orgánům.

Navštívili jsme **5 zařízení** (včetně dvou zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, psychiatrické nemocnice a zařízení pro zajištění cizinců). Sledovali jsme jedno **správní vyhoštění** cizinky a prostudovali **2446 rozhodnutí** o zajištění a vyhoštění.

Zahájili jsme **výzkum** ke sledování naplňování práv osob se zdravotním postižením zaměřený na zaměstnávání lidí s postižením ve veřejném sektoru.

Počty podnětů ilustruje následující obrázek

B. Veřejná správa

Již od roku 2001 ochránce chrání osoby před nezákonným či jinak nesprávným jednáním nebo nečinností správních úřadů. Má právo nahlížet do spisů, žádat úřady o vysvětlení a může vést místní šetření. Zjistí-li pochybení úřadu, doporučuje opatření k nápravě, rozhodnutí úřadu nemůže zrušit ani nahradit.

B.1 Dluh na pojistném na veřejné zdravotní pojištění (sp. zn. [1186/2019/VOP](#))¹

Zdravotní pojišťovna by měla pravidelně kontrolovat plnění povinností pojištěnců při placení pojistného na veřejné zdravotní pojištění (maximálně v ročních intervalech). O zjištěném dluhu na pojistném musí pojištěnce neprodleně informovat. Současně by ho měla vyrozumět o možnosti požádat o prominutí penále.

Zdravotní pojišťovna stěžovatelku poprvé vyrozuměla o vzniku dluhu na pojistném 1 080 Kč (za jeden měsíc) po více než pěti letech od jeho vzniku. Penále za tu dobu již přesáhlo samotný dluh. Pojišťovna stěžovatelce nesdělila, že po zaplacení dlužného pojistného může požádat o prominutí penále. Stěžovatelku informace o dluhu překvapila i proto, že již dva roky byla registrována u jiné pojišťovny.

Zdravotní pojišťovna nakonec přijala ochránkyní navržená opatření – provádět kontrolu minimálně jednou ročně a pojištěnce řádně vyrozumívat.

B.2 Poskytování informací více žadatelům (sp. zn. [676/2019/VOP](#))

Podá-li společnou žádost o informaci více žadatelů a informaci lze poskytnout bez dalšího, poskytně ji úřad každému ze žadatelů, a to pod jedním číslem jednacím. O odmítnutí takové žádosti o informaci (byť částečném) musí úřad vydat jediné rozhodnutí, jež rovněž doručí každému ze žadatelů. Do datové schránky podnikající fyzické osoby nelze doručovat písemnosti, které se netýkají její podnikatelské činnosti.

Dva žadatelé nejprve Ministerstvo průmyslu a obchodu podnětem upozornili na neoprávněné podnikání jisté společnosti. Po neúspěchu opakované korespondence podali žádost podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Ministerstvo nejprve včas nereagovalo a později odpovědělo jen jednomu ze žadatelů. Žadatelé si stěžovateli a podali další žádosti. Ministerstvo opakovaně chybovalo. Komunikovalo jen s jedním ze žadatelů, nadto mu nesprávně doručovalo do datové schránky podnikající osoby. Později o společné žádosti vydalo dvě rozhodnutí namísto jednoho. Odvolání obou žadatelů následně vyhodnotilo pouze jako odvolání jednoho z nich. Po dalších komplikacích muselo ministerstvo vyřizovat další žádosti a stížnosti.

Ministerstvo uznalo všechna zjištěná pochybení a přislíbilo dodržovat postupy podle zákona o svobodném přístupu k informacím.

1 [Zpráva o šetření, závěrečné stanovisko.](#)

B.3 Právo dítěte na kontakt s jeho poručníky (sp. zn. [5219/2018/VOP](#))²

Vztah mezi dětmi a jejich poručníky je chráněn právem na rodinný a soukromý život, pokud tyto vztahy fakticky dosáhly úrovně rodinných vazeb. To musí orgán sociálně-právní ochrany dětí respektovat při řešení situace dítěte v poručnické péči.

Soud na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) odebral dítě předběžným opatřením poručníkům a svěřil je do diagnostického ústavu. OSPOD tuto situaci s poručníky bezprostředně poté neprojednal, neinformoval je o dalším postupu a dále s nimi nespolečně pracoval. Diagnostický ústav pak na základě pouhého sdělení Policie České republiky, tedy bez zákonného podkladu (rozhodnutí soudu) poručníkům bránil v kontaktu s dítětem, s poručníky nespolečně pracoval ani jim o dítěti nepodal dostatečné informace. OSPOD vědomě nečinně přihlížel dlouhodobému porušování práva na vzájemný kontakt dítěte s jeho poručníky.

OSPOD i diagnostický ústav přijaly všechna ochranná opatření navržená k nápravě. Diagnostický ústav bude v případě zákazu styku striktně vyžadovat rozhodnutí soudu, popřípadě státního zastupitelství. Zároveň bude podporovat co nejméně invazivní zásahy do práva dítěte na kontakt s osobami odpovědnými za výchovu. Pro případ nutného omezení kontaktu s dítětem bude těmto osobám i nadále sdělovat informace o dítěti, ledaže to soud vyloučí. Všechny své postupy řádně zaznamená.

B.4 OSPOD poručníkem dítěte, dávky pěstounské péče (sp. zn. [7712/2018/VOP](#))

Je-li orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) poručníkem dítěte, musí spolupracovat s osobami odpovědnými za výchovu dítěte a zajímat se o jeho potřeby a zájmy. Musí zajistit, aby osoby odpovědné za výchovu dítěte nepřekračovaly své oprávnění k zastupování dítěte. Tomu, kdo pečuje o dítě, k němuž nemá výživovací povinnost, náleží dávky pěstounské péče po celou dobu řízení o jeho jmenování poručníkem. Podmínkou jmenování poručníkem není bezúhonnost ve smyslu bezdlužnosti.

Soud stěžovatelce svěřil do péče chlapce s kombinovaným postižením. Poručníkem chlapce ustanovil OSPOD. Stěžovatelka později soudu navrhla, aby ji jmenoval poručníkem. OSPOD její návrh nepodpořil, protože kvůli dluhům údajně nesplňovala podmínku bezúhonnosti. Neinformoval ji, že již po dobu řízení má nárok na dávky pěstounské péče a neuzavřel s ní dohodu o výkonu pěstounské péče, jak mu ukládá zákon. Není jasné, zda a jak OSPOD komunikoval s chlapcem (neexistují záznamy). OSPOD chlapce řádně nezastupoval v některých důležitých záležitostech (běžné, nikoli neodkladné zdravotní zákroky, volba školy) a dostatečně neprosazoval jeho zájmy (nevymáhal dlužné výživné). Ze spisové dokumentace nevyplývalo, že by dostatečně spolupracoval se stěžovatelkou, např. na tvorbě individuálního plánu ochrany dítěte, a spolupracující neziskovou organizací.

² [Zpráva o šetření, závěrečné stanovisko.](#)

OSPOD v reakci na zprávu uznal většinu pochybení a po dalších dvou jednáních provedl opatření k zajištění aktivnějšího postupu OSPOD při výkonu poručnictví a častějšímu prověřování správnosti tohoto postupu. Stěžovatelka získala zpětně pěstounské dávky.

B.5 Spravedlivá podpora v nezaměstnanosti i bez potvrzení zaměstnavatele (sp. zn.: [1578/2017/VOP](#))³

Pokud zaměstnavatel nepotvrdí průměrný měsíční čistý výdělek zaměstnance na příslušném formuláři a úřad práce nemůže provést kontrolu podle zákona o zaměstnanosti, musí výši podpory v nezaměstnanosti stanovit i na základě dalších dostupných podkladů, které žadatel doloží či navrhne.

Zaměstnavatel stěžovatelce při skončení pracovního poměru nevydal žádné doklady. Proto nemohla osvědčit svůj průměrný měsíční čistý výdělek a úřad práce jí přiznal podporu v minimální výši. Později od policie získala kopie svých výplatnic a mzdových listů z účetnictví zaměstnavatele. Požádala proto úřad práce o zvýšení a doplacení podpory. Úřad práce se odmítl zabývat jinými dokumenty než formulářem vyplněným zaměstnavatelem a podporu jí nedoplatil. Sdělil, že sám žádné výpočty neprovádí, pouze kontroluje zaměstnavatelem potvrzenou výši výdělku.

Nápravu zjednálo Ministerstvo práce a sociálních věcí, jež potvrdilo závěr ochránkyně o povinnosti úřadu práce vycházet při stanovení výše podpory i z dalších podkladů.

B.6 Vrácení platby daně zaslané na nesprávný daňový účet (sp. zn. [185/2018/VOP](#))

Správce daně vrátí platbu tomu, kdo prokáže, že zřejmým omylem zaslal platbu daně na nesprávný daňový účet. Má-li zadavatel platby daňové nedoplatky, převede správce daně omylem zaslanou platbu na jejich úhradu. Vrácení platby nepřekážejí případné daňové nedoplatky toho, na jehož daňový účet byla platba omylem zaslána.

Účetní stěžovatele zadala chybné variabilní číslo při platbách daně z přidané hodnoty ve výši přesahující 500 000 Kč. Platby proto byly připsány na osobní daňový účet jiného daňového subjektu. Stěžovatel se o chybě dozvěděl po několika měsících a požádal správce daně o převedení plateb na svůj osobní daňový účet. Správce daně žádostem stěžovatele nevyhověl s poukazem na nedoplatky daňového subjektu, na jehož účet omylem přišly.

Správce daně platbu vrátil na základě rozhodnutí správního soudu (krajského soudu), který věc posoudil stejně jako zástupce ochránkyně. Ve věci rozhodne Nejvyšší správní soud na základě kasační stížnosti správce daně.

B.7 Trvalý pobyt občanů žijících v zahraničí a místní poplatek (sp. zn. [6074/2019/VOP](#))

Pokud úřad vydá osvědčení obsahující určitý údaj, musí zajistit, aby se tento údaj promítl do příslušné evidence tak, aby její obsah neodporoval vydanému osvědčení.

3 [Zpráva o šetření, závěrečné stanovisko.](#)

Stěžovatel, český občan, v roce 1987 emigroval do zahraničí. V roce 1995, kdy se do České republiky vrátil kvůli vyřízení cestovního dokladu, mu obecní úřad vydal osvědčení o státním občanství, na němž jako jeho bydliště uvedl Austrálii (současně znal přesnou adresu). Adresu jeho trvalého pobytu v České republice nezrušil v evidenci obyvatel, přestože v okamžiku vydání osvědčení se v případě občanů žijících trvale v zahraničí považoval jejich pobyt na území České republiky za přechodný. Z evidence následně vycházel při správě místního poplatku za komunální odpad. Stěžovatel se o problému dozvěděl ve chvíli, kdy získal český starobní důchod, protože mu ho obecní úřad exekučně postihl k vymození nedoplatků na poplatek.

Obecní úřad situaci napravit neprodleně po zahájení šetření. Zpětně zrušil trvalý pobyt stěžovatele, zastavil exekuci a opravil stav stěžovatelova poplatkového účtu.

B.8 Dávky pomoci hmotné nouze nepodléhají exekuci (sp. zn. [3397/2018/VOP](#))⁴

Dávky pomoci v hmotné nouzi nepodléhají exekuci ani po vyplacení na bankovní účet. Správce daně není povinen zkoumat povahu (zdroj) prostředků na účtu dlužníka při nařízení exekuce příkázáním pohledávky z jeho účtu. Jakmile však dlužník prokáže, že část prostředků připsaných na účet exekuci nepodléhá (doloží jejich nepostižitelný zdroj), musí správce daně exekuci v tomto rozsahu zastavit a prostředky vrátit.

Úřad práce dávku pomoci v hmotné nouzi stěžovatelce omylem nevyplatil složenkou, ale poslal ji na exekučně blokový bankovní účet. Banka ji ihned převedla obecnímu úřadu, který jako správce daně nařídil exekuci k vymození nedoplatků na místním poplatku za komunální odpad. Stěžovatelka požádala o vrácení dávky, obecní úřad to však třikrát odmítl přes potvrzení úřadu práce o vyplacení dávky pomoci v hmotné nouzi, která exekuci nepodléhá.

Teprve po zveřejnění případu zasáhl nadřízený krajský úřad a stěžovatelka získala zpět neprávem zabavené peníze.

B.9 Neshody rodičů při přijímání do mateřské školy (sp. zn. [398/2019/VOP](#))⁵

Pokud přihlášku k předškolnímu vzdělávání dítěte podá jen jeden z rodičů a ředitel mateřské školy se dozví, že druhý z rodičů o přihlášce neví, nemůže rozhodnout o přijetí dítěte, dokud nezíská souhlas tohoto rodiče. Souhlas přitom nelze dovozovat pouze z toho, že rodič neprojevil výslovný nesouhlas.

Stěžovatel se dozvěděl, že matka jeho syna podala bez jeho vědomí přihlášku do mateřské školy. Osobně o tom jednal s ředitelkou školy. Přestože s přihláškou nevyslovil souhlas, ředitelka rozhodla o přijetí syna k předškolnímu vzdělávání. Stěžovatel se obrátil na krajský úřad, ale ten odmítl zahájit přezkumné řízení, přestože to měl udělat, protože ředitelka mateřské školy nebyla v dobré víře, že rodiče jednali ve shodě.

4 [Zpráva o šetření, závěrečné stanovisko, vyrozumění nadřízenému úřadu, tisková zpráva.](#)

5 [Zpráva o šetření, závěrečné stanovisko.](#)

Po vydání závěrečného stanoviska krajský úřad pochybení uznal, stěžovateli se omluvil a příslušné pracovníky a pracovnice seznámil s právním názorem ochránkyně.

B.10 Výpočet místně obvyklého nájemného pro doplatek na bydlení

(sp. zn.: [7005/2018/VOP](#))⁶

Při rozhodování o žádostech o doplatek na bydlení (dávka pomoci v hmotné nouzi) musí úřad práce určit částku místně obvyklého nájemného, která tvoří maximální hranici započitatelného nájemného při výpočtu této dávky. Při stanovení částky místně obvyklého nájemného úřad práce vychází z aktuální výše nájemného v minimálně třech srovnatelných bytech ve srovnatelném místě. Jako zdrojové údaje mu mohou sloužit údaje o nájemném ze spisů klientů, z inzertních nabídek a též z mapy nájemného Asociace realitních kanceláří (ARK ČR). Údaje z mapy nájemného ARK ČR však nemůže využít k samotnému výpočtu, ale jen ke kontrole (porovnání) dosavadních výsledků, neboť mapa neobsahuje konkrétní údaje o velikosti bytů ani o aktuálnosti nájemného.

Úřad práce k výpočtu místně obvyklého nájemného použil jako rovnocenný zdroj údaje z mapy nájemného ARK ČR. Průměrné nájemné vypočtené na základě údajů ze spisů klientů úřadu práce a internetových inzertních nabídek realitních kanceláří bylo ve všech případech vyšší než průměrné nájemné z mapy nájemného ARK ČR. V důsledku této chyby stanovil úřad práce tak nízké místně obvyklé nájemné, že se za ně nedal byt pronajmout, což pak ovlivnilo výši přiznávaných doplateků na bydlení.

Úřad práce nakonec přepočtl výši místně obvyklého nájemného bez započtení údajů z mapy nájemného ARK ČR. Díky tomu se místně obvyklé nájemné v daném místě podstatně zvýšilo.

B.11 Povinnost odsouzených předkládat průkaz zdravotní pojišťovny

(sp. zn.: [5653/2019/VOP](#))⁷

Před poskytnutím zdravotní služby je obecně třeba předložit průkaz pojištění. Vězeňská služba jako poskytovatelka zdravotní péče však nemůže odmítnout poskytnout péči odsouzenému, pokud průkaz nemá nebo je poškozený. Nejde-li o nepojištěného cizince, je odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody automaticky pojištěn v systému veřejného zdravotního pojištění a Vězeňská služba je pro něj jediným dostupným poskytovatelem zdravotní péče. Předložení průkazu ve věznici není nutné pro zjištění totožnosti pacienta a čitelnost údaje o platnosti průkazu nijak nepředurčuje, že je pojištěnec stále pojištěn u téže pojišťovny.

Stěžovatel se s pociťovanými příznaky chřipky dostavil na zdravotní středisko věznice. Průkaz pojištění, který předložil, byl částečně poškozený a měl nečitelné datum platnosti. Lékařka ho neošetřila, protože nesplnil povinnost předložit průkaz pojištění uloženou

6 [Zpráva o šetření, závěrečné stanovisko, vyrozumění nadřízenému úřadu.](#)

7 [Zpráva o šetření, závěrečné stanovisko.](#)

nařízením vedoucího oddílu, a zároveň podle jejího posouzení pohledem jeho stav nevyžadoval neodkladné ošetření.

Ředitel věznice po prvotní snaze o obranu dosavadního přístupu (včetně ujištění, že kdyby stěžovatel vykazoval akutní příznaky onemocnění, lékařka by jej ošetřila) nakonec souhlasil, že předložení platného nepoškozeného průkazu pojištění není podmínkou poskytnutí zdravotní služby ve věznici.

B.12 Konference, kulaté stoly, školení, informační letáky

- Vyřazování z evidence uchazečů o zaměstnání v praxi veřejné ochránkyně práv ([seminář](#) pro sociální pracovníky a pracovníky občanských poraden a nevládních organizací)
- Právo na informace a ochrana osobních údajů (série seminářů pro úředníky územních samosprávných celků a jimi zřizovaných veřejných institucí v [Praze](#), [Českých Budějovicích](#), [Plzni](#) a [Ostravě](#))
- Aktuální otázky z praxe cizinecké policie - reflexe vybraných problémů, judikatura českých i evropských soudů a příklady ze zahraniční praxe (dvoudenní školení pro cizineckou policii)
- Správa místních poplatků ([seminář](#) pro úředníky územních samosprávných celků)
- Aktuální témata problematiky hluku v komunálním prostředí ([kulatý stůl](#) se zástupci Ministerstva zdravotnictví, jednotlivých krajských hygienických stanic a Národní referenční laboratoře pro komunální hluk)
- Anonymizace soudních rozhodnutí ([kulatý stůl](#) se zástupci z Ministerstva spravedlnosti, Nejvyššího soudu, Nejvyššího správního soudu i Ústavního soudu, krajských a okresních soudů a odborníky z akademické sféry)
- Nové informační letáky: [Dlouhodobé ošetřovné](#); [Advokáti a notáři](#); [Znalci](#), [Sociálně-právní ochrana dětí](#); [Sdílená ekonomika – Ubytovací služby](#); [Sdílená ekonomika – Převážní služby](#)

C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění

Od roku 2006 je ochránce národním preventivním mechanismem podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Systematicky navštěvuje zařízení pro osoby omezené na svobodě z moci úřední i v důsledku závislosti na poskytované péči. Svá zjištění a doporučení zobecňuje v souhrnných zprávách z návštěv a formuluje standardy zacházení. Předkládá je samotným zařízením a jejich zřizovatelům a systémová doporučení ústředním orgánům státní správy. Od roku 2011 ochránce rovněž sleduje zajištění cizinců a výkon správního vyhoštění.

C.1 Systematické návštěvy a sledování vyhoštění

Navštívili jsme **5 zařízení** a provedli **1 sledování** správního vyhoštění cizinky, a to ze Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová na Letišti Václava Havla v Praze.

Zahájili jsme novou sérii návštěv zaměřenou na zařízení sociálních služeb – **domovy se zvláštním režimem poskytující péči osobám se sníženou soběstačností z důvodu chronického duševního onemocnění nebo závislosti na návykových látkách**. Prvním navštíveným zařízením byl Domov ve Věži na Vysočině.

Pokračovali jsme v návštěvách **zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy**, a to návštěvou Výchovného ústavu ve Višňovém a Výchovného ústavu Husův domov ve Dvoře Králové nad Labem. Navštívili jsme rovněž **Kliniku psychiatrie** při Fakultní nemocnici Olomouc a **Zařízení pro zajištění cizinců** v Balkové.

C.2 Ochranné léčení

Prezentovali jsme zprávu věnující se výkonu ochranného léčení, omezovacím prostředků a dalším tématům. Tato zpráva z návštěv psychiatrických nemocnic poukazuje na nedostatečný právní rámec výkonu ochranného léčení a další systémové i individuální nedostatky jeho výkonu. Nejasnosti se týkají léčby bez souhlasu pacienta, legitimacy a rozsahu režimových opatření (pobyt na vzduchu, možnost nosit vlastní oblečení a používat své věci včetně telefonu), používání zabezpečení (kamery, mříže) apod. Uvedená zjištění představují ohrožení pro personál i ostatní pacienty. Proto ve zprávě požadujeme přijetí adekvátních opatření od odpovědných resortů, jimiž jsou Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo spravedlnosti.

C.3 Pomoc vládě s plánem opatření v reakci na zprávu CPT

Vláda České republiky obdržela zprávu o návštěvě Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) uskutečněné v roce 2018. Zpráva se podrobně vyjadřovala k situaci v policejní detenci, věznicích, psychiatrických nemocnicích a pobytových zařízeních sociálních služeb. Na každé z několika desítek doporučení vláda musí cíleně odpovědět a případně přislíbit opatření k nápravě. Připomínkovali jsme návrh odpovědi. Díky tomu je výsledná odpověď vlády přesnější, navazuje na dialog, jež vláda s výborem vedla v roce 2015, a vyústila také v seznam konkrétních úkolů pro ministerstva.

C.4 Setkání ke sledování vyhoštění

Uspořádali jsme setkání se zástupci z institucí, které se podílejí na přípravě a realizaci nucených návratů cizinců. Účastníky z řad Ředitelství služby cizinecké policie, Vězeňské služby České republiky či Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra jsme seznámili s poznatky, které jsme získali při sledování vyhoštění za tři roky trvání projektu *Podpora účinného systému sledování nucených návratů*, registrační číslo AMIF/8/02, financovaného z prostředků Azylového, migračního a integračního fondu Evropské unie. Projekt ukončený k 31. říjnu 2019 posílil naši činnost jako nezávislého a účinného systému pro sledování nucených návratů cizinců. Sledovali jsme celkem 120 vyhoštění. Přispíváme tak k zefektivňování návratových operací, v rámci nichž jsou neoprávněně pobývajícím cizincům navráceni do zemí původu.

C.5 Osvěta

Připravili jsme seminář pro pracovníky ve zdravotních službách z Plzeňského a Jihočeského kraje, kteří pečují o pacienty v léčebnách dlouhodobě nemocných. Zprostředkovali jsme jim své poznatky ze systematických návštěv léčeben dlouhodobě nemocných (sp. zn. [3/2015/NZ](#)) a představili dobrou praxi. Série školení pracovníků léčeben dlouhodobě nemocných bude pokračovat i v dalších krajích.

V rámci studijního programu [Senior akademie](#) Brno jsme více než stovku seniorů informovali o právech klientů sociálních služeb a nedostacích, se kterými se setkáváme v oblasti poskytování sociálních služeb.

Zapojili jsme se do výuky předmětu Klinika sociálních práv na právnické fakultě v Olomouci. Studentům jsme předávali zkušenosti s výkonem ústavní a ochranné výchovy.

Účastnili jsme se metodického setkání Ministerstva práce a sociálních věcí týkajícího se deinstitucionalizace pobytových sociálních služeb. Sdělovali jsme zjištění z návštěv domovů pro osoby se zdravotním postižením.

Na semináři pro sociální pracovníky ve Vězeňské službě ČR jsme diskutovali o problematických situacích, s nimiž se tyto pracovníci setkávají. Prezentovali jsme rovněž [Sborník Vězeňství II](#) a doporučení vydané v rámci zpráv ze sledování vyhoštění.

C.6 Mezinárodní aktivity

Jako národní preventivní mechanismus (NPM) fungujeme již 13 let. Své zkušenosti rádi předáváme. Rovněž se chceme učit od jiných. Proto jsme dva dny hostili kolegy z Ukrajiny a sdíleli zkušenosti. Činnost NPM na Ukrajině vykonává rovněž ombudsman.

Jako školitelé jsme se účastnili mezinárodního školení, jež připravilo Mezinárodní středisko pro rozvoj migračních politik (ICMPD) ve spolupráci s agenturou Frontex. Školení mělo za cíl seznámit pracovníky z jiných zemí, kteří monitorují průběh návratových operací, s kritickými okamžiky, jež mohou nastat v průběhu vyhoštění.

D. Ochrana před diskriminací

V roce 2009 byl ochránce pověřen rolí národního tělesa pro rovné zacházení a ochrany před diskriminací (*equality body*) v souladu s právem Evropské unie. Přispívá tedy k prosazování práva na rovné zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor. Za tím účelem poskytuje pomoc obětem diskriminace, provádí výzkum, zveřejňuje zprávy a vydává doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací a zajišťuje výměnu dostupných informací s příslušnými evropskými subjekty.

Od ledna 2018 ochránce pomáhá také cizincům-občanům Evropské unie, kteří žijí nebo pracují v České republice. Poskytuje jim informace o jejich právech a pomoc při podezření na diskriminaci z důvodu státní příslušnosti. Při tom spolupracuje se zahraničními orgány, které mají obdobné poslání vůči českým státním příslušníkům.

D.1 Asistované jednání v případech podezření na diskriminaci člověka se zdravotním postižením (sp. zn. 2500/2019/VOP)

Otec měl pochybnosti o přístupu poskytovatele logopedické péče k jeho dceři. Trpí těžkou nedoslýchavostí, ale chce se naučit mluvit. V rodině jsou všichni neslyšící, v mluvení jí nemá kdo poskytnout podporu. Otec si přál, aby logoped dceři poskytl intenzivnější péči. Měl pocit, že upřednostňuje děti s jiným typem zdravotního postižení.

Mezi oběma stranami nebyla nevraživost, proto jsme se rozhodli věc řešit v rámci osobního jednání. Logoped otci vysvětlil, že žádné z dětí neupřednostňuje nad jinými, nemá kapacitní možnosti k intenzivnější péči a stav jeho dcery ji ani nevyžaduje. Naopak by jí pomohl kontakt se slyšící/mluvící společností. Proto slíbil, že otci poskytne pomoc při hledání studenta nebo studentky, kteří by se mohli dceři věnovat. S tímto výsledkem jednání byl otec spokojen a vysvětlení logopeda přijal.

D.2 Průzkum veřejného mínění vylučující účast osob starších 75 let (sp. zn. 7689/2018/VOP)

Z průzkumu veřejného mínění, který má nahrazovat vyjádření názorů obyvatel obce v místním referendu, nelze vyloučit osoby starší 75 let.

Stěžovatelka napadla postup statutárního města Ostravy kvůli diskriminaci starších lidí. Město totiž vyloučilo osoby starší 75 let z průzkumu veřejného mínění k záměru nové tramvajové trati v Ostravě-Porubě. Primátor Ostravy v médiích tento průzkum opakovaně označil za „levnější alternativu místního referenda“.

Ochránkyně zaslala primátoru města Ostravy dopis, ve kterém označila za nepřípustné stanovit horní věkovou hranici při průzkumu veřejného mínění, který má nahrazovat vyjádření názorů obyvatelstva v místním referendu, a to i proto, že by tyto lidé v případném referendu měli volební právo. Primátor města Ostravy sdělil, že projekt tramvajové trati prezentují v rámci besed i v domech pro seniory. Ochránkyně tuto aktivitu ocenila, upozornila však, že nemůže nahradit možnost vyjádřit svůj názor při průzkumu veřejného

mínění. Proto městu doporučila, aby se při provádění průzkumu veřejného mínění napříště zdrželo věkových omezení, ledaže k tomu bude mít důvod spočívající v tématu průzkumu.

D.3 Nejvyšší soud ve dvou případech potvrdil dřívější právní názor ochránkyne

Somálská dívka muslimského vyznání nemohla studovat na Střední zdravotnické škole v Praze kvůli nošení muslimského šátku hidžábu. Ochránkyne dospěla k závěru (sp. zn. [173/2013/DIS](#)), že ustanovení školního řádu, které zakazovalo nosit všechny pokrývky hlavy, je nepřímou diskriminací z důvodu náboženského vyznání. Nejvyšší soud (sp. zn. 25 Cdo 348/2019) potvrdil názor ochránkyne a rozhodl, že zákaz dopadající i na náboženské pokrývky hlavy při teoretické výuce ve škole nesleduje legitimní cíl.

Zaměstnavatel „tlačil“ na několik zaměstnankyň, aby z důvodu svého důchodového věku ukončily pracovní poměr. Nakonec jim dal výpověď pro nadbytečnost. Ochránkyne měla za to, že by se soudy v případech namítané diskriminace měly zabývat důvody pro výběr nadbytečného zaměstnance (sp. zn. [8024/2014/VOP](#); sp. zn. [4519/2019/VOP](#)). Jedna ze zaměstnankyň se proti výpovědi bránila u soudu. Nižší soudy uznaly, že šlo o věkovou diskriminaci a výpověď prohlásily za neplatnou.⁸ Tyto závěry v roce 2019 potvrdil i Nejvyšší soud.

D.4 Zásadní pracovní jednání

Evropská komise: **diskuse o diskriminaci romských dětí** v českém vzdělávacím systému s ohledem na závazky plynoucí z práva EU

Evropská komise proti rasismu a intoleranci (ECRI): diskusní setkání k jednotlivým oblastem, jimiž se ECRI zabývá při **šestém monitorovacím cyklu** (rovné zacházení a přístup k právům včetně role národního orgánu pro rovné zacházení, násilí z nenávisti, inkluze, přístupnost bydlení)

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: **segregace romských dětí** v českém vzdělávacím systému, vzdělávání dětí s **odlišným mateřským jazykem**

Úřad vlády ČR a Ministerstvo vnitra (Sekce pro státní službu): představení [příručky](#) o prevenci a řešení případů **sexuálního obtěžování ve služebních úřadech** státním tajemnicím a tajemníkům ministerstev a Úřadu vlády

D.5 Osvěta

Na [Univerzitě v Hradci Králové](#) jsme mluvili o svých poznatcích o diskriminaci HIV pozitivních lidí. Se zástupkyněmi a zástupci České obchodní inspekce jsme diskutovali o praktických postupech při odhalování diskriminace spotřebitele. Absolvovali jsme týdenní stáž u České školní inspekce. Ve spolupráci s MPSV jsme testovali švýcarský analytický nástroj [Logib](#), který zjišťuje spravedlivé odměňování žen a mužů. O výsledku testování jsme informovali v [tiskové zprávě](#). Neziskové organizace jsme seznámili s právní úpravou předškolního

⁸ Rozsudek Okresního soudu v Blansku sp. zn. [12 C 374/2015](#) ze dne 26. 7. 2017; rozsudek Krajského soudu v Brně sp. zn. [49 Co 367/2017](#) ze dne 13. 3. 2019; usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 2662/2019](#) ze dne 22. 10. 2019; [tisková zpráva](#) ochránkyne.

vzdělávání, naším [doporučením](#) a informovali jsme je o možné obraně v případě diskriminace. Vystoupili jsme také na odborných fórech k problematice sladování práce a péče, [sexistické reklamy](#), [šikany na pracovišti](#). S Evropskou komisí jsme se podělili o aktuální zkušenosti s diskriminací migrujících občanů EU. Aktivně jsme spolupracovali na organizaci a vyhodnocení soutěže „[Úřad na cestě k rovnosti](#)“. Na mezinárodní konferenci [Dny práva](#) jsme v odborné sekci věnované „20 letům zákona o veřejném ochránci práv“ vysvětlovali význam evropských Standardů pro orgány rovného zacházení.

D.6 Konference, kulaté stoly a školení

Antidiskriminační zákon 2009–2019. 10 let na cestě k férovosti ([mezinárodní konference](#) spoluorganizovaná s místopředsedkyní Senátu Miluší Horskou): shrnutí nejdůležitější judikatury českých vrcholných soudů, Evropského soudu pro lidská práva a Soudního dvora Evropské unie, zkušenosti obětí diskriminace s vymáháním práva před obecnými soudy, role ombudsmana, možnosti posílení účinnosti antidiskriminačního zákona, [tisková zpráva](#)

Nenávist na internetu ([odborná konference](#) spoluorganizovaná s Ústavním soudem ČR a Nejvyšším státním zastupitelstvím): přehled judikatury Ústavního soudu ČR a Evropského soudu pro lidská práva, konkrétní aktivity Evropské komise, Nejvyššího státního zastupitelství, Ministerstva vnitra, Policie ČR, zkušenosti neziskové organizace In Iustitia, slovenská perspektiva, průběžné výsledky výzkumu ochránkyně, [tisková zpráva](#)

Určování pohlaví intersex dětí ([kulatý stůl](#)): medicínské, sociální, etické a právní otázky intersex problematiky, právo dítěte na rozhodování o vlastním těle, zdravotní rizika spojená s léčbou nejasného pohlaví, prodloužení lhůty pro zápis pohlaví do matriky, potřeba dat a výzkumů v této specifické oblasti, [tisková zpráva](#)

Právek proti diskriminaci ([odborný právní seminář](#)): definice základních konceptů, přípustné formy rozdílného zacházení, právní prostředky ochrany před diskriminací a sdílení důkazního břemene ve sporech o diskriminaci, specifika zastupování obětí diskriminace, zahraniční a česká judikatura, zprávy ochránce, případové studie

E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením

Počínaje lednem 2018 ochránce zastává také funkci monitorovacího orgánu pro naplňování práv zakotvených Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením.

E.1 Poslední zasedání poradního orgánu

Poradní orgán veřejné ochránkyně práv pro oblast ochrany práv osob se zdravotním postižením se v roce 2019 sešel v pravidelných intervalech celkem čtyřikrát. Členky a členové poradního orgánu se postupně věnovali tématu zdraví (čl. 25 Úmluvy), vzdělávání (čl. 24 Úmluvy) a také práce a zaměstnávání lidí s postižením (čl. 27 Úmluvy). Poslední setkání bylo bilanční, protože funkční období členů se shoduje s funkčním obdobím ochránce, který je jmenoval. Členky a členové poradního orgánu ochránkyni představili své podněty k další činnosti poradního orgánu a odboru ochrany práv osob se zdravotním postižením Kanceláře veřejného ochránce práv a poskytli zpětnou vazbu k dosavadní podobě spolupráce.

Členové a členky aktivně přinášeli k projednání či diskusi aktuální problémy, s nimiž se setkali v rámci své činnosti. Individuálně pak spolupracovali na dílčích projektech, ať už se jednalo o odborné nebo osobní příspěvky k problematice práv lidí s postižením, účast na systematických návštěvách v domovech pro osoby se zdravotním postižením nebo tvorbu letáku ochránce v jednoduchém čtení. Rovněž se s aktivním příspěvkem zúčastnili [konference Deset let s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením](#) a semináře k právům lidí s psychosociálním postižením.

E.2 Probíhající výzkumy

V rámci článku 27 Úmluvy (práce a zaměstnávání) jsme provedli výzkum zaměřený na zmapování podmínek a překážek zaměstnávání lidí s postižením ve veřejném sektoru. Předpokládáme totiž, že by veřejná správa měla jít příkladem při vytváření odpovídajících pracovních podmínek zaměstnancům s postižením.

Prostřednictvím dotazníkového sběru dat a osobních rozhovorů, jsme chtěli získat konkrétnější představu o zkušenostech a poznatcích z praxe, přístupech k zaměstnávání lidí s postižením a samotné přístupnosti pracovišť, konkrétním uplatnění lidí s postižením na specifických pracovních pozicích ve veřejném sektoru, i možnostech poskytování přiměřených úprav. Adresáty dotazníku byla všechna ministerstva, krajské úřady a organizační složky státu. Sběr dat probíhal od září do prosince 2019.

Předběžné výsledky výzkumu

▪ Praxe jednotlivých úřadů se výrazně liší

Jednotlivé úřady plní zákonem stanovený povinný podíl zcela odlišně. Některé lidi s postižením zaměstnávají v minimální míře a dále se problematikou nezabývají. Další úřady se snaží vyhnout sankci v podobě odvodu do státního rozpočtu a povinný podíl plní kombinací zaměstnávání lidí s postižením a odebírání výrobků a služeb. Posledním typem jsou úřady, které mají zkušenosti se zaměstnanci z řad osob se zdravotním postižením a formou určitých strategií přirozeně překračují čtyřprocentní povinný podíl.

- **Lidé s vážnějším pracovním omezením nejsou ve veřejné správě zaměstnávání**

Mezi zaměstnanci z řad lidí s postižením působících ve veřejné správě lze nalézt pracovníky, kterým byla přiznána invalidita od I. až po III. stupeň. V případě vyššího stupně se však většinou jedná o dietní omezení, onkologická onemocnění a omezenou mobilitu. Lidé se zrakovým, sluchovým nebo mentálním postižením se ve veřejné správě téměř neobjevují a ani se nehlásí do výběrových řízení. Úřady je samy aktivně nevyhledávají a to ani v případě nedostatku pracovních sil a dlouhodobě neobsazených pozic.

- **Systém není připraven na začlenění lidí s omezenou pracovní výkonností**

Úřady veřejné správy jsou velmi omezeny v možnostech flexibilního přístupu ke svým zaměstnancům. Systemizace jim udává jasnou strukturu a počet pracovních míst, která mají k výkonu své činnosti k dispozici. Negativně se to odráží v možnostech vycházet vstříc požadavkům na snižování pracovních úvazků, jejich dělení nebo naopak vzniku nových pracovních míst pro osoby se zdravotním postižením. Omezujícím faktorem je také častá nemožnost stavebních úprav z důvodu nájemních vztahů k budovám, v nichž úřady sídlí.

- **Princip odvodu do státního rozpočtu není pro orgány veřejné správy funkční**

Sankční mechanismus odvodu do státního rozpočtu, jako náhrady za nezaměstnávání osob se zdravotním postižením, není pro některé úřady motivující. Na jedné straně spektra jsou úřady, které si důsledně hlídají, aby se nutnosti platby odvodů vyhnuly, jelikož by to negativně ovlivňovalo jejich rozpočet. Na opačné straně jsou (většinou větší) úřady, jejichž výše odvodů dosahuje řádu milionů korun. Problematickým aspektem je také fakt, že se jedná pouze o převod peněz mezi jednotlivými kapitolami státního rozpočtu a motivační efekt se tak zcela vytrácí.

- **Příspěvky aktivní politiky zaměstnanosti ani příspěvky na zaměstnávání lidí s postižením nejsou určeny pro orgány veřejné správy**

Ustanovení § 107 odst. 2 zákona o zaměstnanosti vylučuje možnost poskytnout příspěvky na zaměstnávání lidí s postižením a příspěvky aktivní politiky zaměstnanosti organizačním složkám státu a státním příspěvkovým organizacím. Orgány veřejné správy nemají k dispozici finanční rezervy pro přizpůsobení pracovišť, úvazků, ani jiné přiměřené úpravy umožňující zaměstnávat lidi s postižením. Stát tedy systém nastavuje pouze sankčně, orgány veřejné správy adekvátně nepodporuje při zaměstnávání lidí s postižením.

E.3 Spolupráce se členy Evropské sítě lidskoprávních mechanismů (ENNHRI)

Spolupracovali jsme na souhrnném materiálu o dobré praxi v oblasti naplňování článku 12 Úmluvy (rovnost před zákonem), který připravila pracovní skupina ENNHRI ve spolupráci s organizací Mental Health Europe. Materiál obsahuje popis právních úprav vybraných evropských států, jakož i zkušenosti s praktickým uplatněním nových předpisů podle článku 12 Úmluvy. Při práci na materiálu jsme se setkali s kolegy od rakouského ombudsmana, kteří nám představili fungování nových institutů podpory v Rakousku. Materiál by měl být zveřejněn začátkem roku 2020.

Při sledování naplňování práv lidí s postižením a jejich aktivním zapojování do této činnosti, zejména pak při přípravě zprávy pro Výbor OSN se chceme inspirovat zkušenostmi ostatních monitorovacích orgánů. Oslovili jsme proto ENNHRI s žádostí o spolupráci a jejím

prostřednictvím rozeslali členům elektronický dotazník s cílem zjistit, jak naše evropské protějšky plní své povinnosti. V současnosti jsme těmto 42 partnerům položili dotazy k fungování poradního orgánu a vykonávání návštěv zařízení, v nichž dlouhodobě žijí lidé s postižením. Do budoucna plánujeme pokračovat v dalších oblastech.

E.4 Spolupráce s neziskovými organizacemi a lidmi s postižením

V listopadu proběhlo 2. setkání s organizacemi hájícími práva lidí s postižením. Tentokrát bylo tematicky zaměřeno na fungování organizací lidí se zdravotním postižením v mezinárodním a evropském prostoru a možnosti využití činnosti těchto organizací při hájení práv lidí s postižením v České republice. I na tomto setkání měli účastníci prostor pro individuální podněty a diskusi o aktuální situaci lidí se zdravotním postižením v České republice.

E.5 Konference, kulaté stoly a školení

V listopadu jsme navštívili různé akce konané v rámci veletrhu rehabilitačních, kompenzačních, protetických a ortopedických pomůcek **Rehaprotex 2019**, kde jsme načerpali zajímavé informace a nechali se inspirovat novinkami. V rámci veletrhu jsme se zúčastnili tiskové konference k přístupnosti vlakové dopravy, kterou pořádala Národní rada osob se zdravotním postižením ČR, z. s. Navštívili jsme také seminář „Rodinný život, intimita a sexualita osob se zdravotním postižením“ připravený Ministerstvem práce a sociálních věcí, kde jsme představili poznatky z návštěv domovů pro osoby se zdravotním postižením.

Zúčastnili jsme se třídního **The Prague Educational Festival**. Kromě zajímavých příspěvků a debat týkajících se například školské politiky státu, inkluze a integrace, budoucnosti vzdělávání či potřebných změn v systému, jsme se zapojili také do několika z mnoha nabízených workshopů.

Uspořádali jsme [konferenci Deset let s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením](#) u příležitosti desátého výročí ratifikace Úmluvy Českou republikou. Společně s účastníky jsme se zamysleli nad tím, jak Úmluva proměnila život lidí s postižením v České republice, i nad tím, co je ještě zapotřebí k naplnění práv lidí s postižením v oblasti přístupnosti veřejné správy, výrobků a služeb nebo práce a zaměstnání na běžném trhu práce. V závěrečné části konference zazněly inspirativní příběhy lidí s postižením, které spojovala myšlenka, že o svá práva a účinnější zapojení do společnosti musejí bojovat především sami lidé s postižením.

Brno 31. ledna 2020

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv